

SALV

Strategische Adviesraad
voor
Landbouw en Visserij

ADVIES

Over enkele inhoudelijke aspecten van de eerste acht ontwerpbesluiten van de Vlaamse Regering tot aanwijzing en vaststelling van speciale beschermingszones en de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten

Minaraad

06|2012

19 januari 2012

SALV

01|2012

27 januari 2012

Inhoud

Krachtlijnen	1
Inleiding.....	3
Adviestekst	5
1. Algemene situering.....	5
2. Aandachtspunten	6
3. Discussiepunten	8
3.1. Inleiding	8
3.2. Primaire punten	9
3.2.1. Grootte doelstelling habitats en soorten	9
3.2.2. Afsplitsen doelen SBZ-V	11
3.2.3. Ecologische verbindingen als IHD	13
3.2.4. Doelstelling van soorten opnemen	15
3.2.5. Kalibratie van doelstellingen	17
3.3. Secundaire punten	18
3.3.1 Gebruik vorken voor doelstellingen.....	18
3.3.2. Relatie recreatie.....	18
3.3.3. Renbaan van Groenendaal.....	19
4. Bijkomende belangrijke punten	20

Krachtlijnen

De Minaraad en de SALV ontvingen op respectievelijk 20 en 18 juli 2011 een adviesvraag van de Vlaamse minister bevoegd voor Leefmilieu, Natuur en Cultuur over de eerste acht ontwerpbesluiten van de Vlaamse Regering tot aanwijzing en vaststelling van speciale beschermingszones en de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD). De SALV en de Minaraad beslisten om over de inhoudelijke kwesties gezamenlijk advies uit te brengen, nadat de Minaraad reeds eerder over de procesmatige aspecten van het S-IHD proces had geadviseerd.

Voorliggend gezamenlijk advies van Minaraad en SALV gaat dus in op enkele inhoudelijke aspecten, met name op de aandachtspunten en de discussiepunten die in de dossiers naar voor kwamen, alsook op enkele bijkomende belangrijke punten. In wat volgt worden de belangrijkste krachtlijnen betreffende deze punten weergegeven.

Aandachtspunten

- De Raden vragen dat het overleg over de algemene aandachtspunten bij voorkeur voor eind 2012 gebeurt, bijvoorbeeld binnen de werkgroepen die de kwesties behandelen.
- Bij onderzoek naar knelpunten en bronnen vragen de Raden rekening te houden met een correcte toepassing van het voorzorgprincipe. Alle betrokken actoren moeten in die zin proactief maatregelen nemen om de verslechtering van een gebied te voorkomen. Daarnaast moet er duidelijk in beeld gebracht worden welke actoren verantwoordelijk zijn voor bepaalde effecten vooraleer beperkende maatregelen worden genomen.

Discussiepunten

Grootte doelstelling habitats en soorten

De Minaraad en de SALV vragen dat bij een gefaseerde evaluatie van de IHD (ten minste) volgende punten in onderlinge afweging mee in rekening gebracht worden:

- socio-economische toets;
- maximaal gebruik van de potenties van in eerste instantie de bestaande natuurgebieden om de algemene impact van ruimtebeslag te beperken;
- voldoende waarborgen van de lokale gunstige staat van instandhouding van soorten en habitats in het belang van het behoud van het areaal;
- belang van een robuust doelenkader, als buffer voor de dynamiek van de open ruimte (klimaatsverandering, toenemende bevolkingsdruk, ...); voortschrijdend wetenschappelijk inzicht moet hiervoor de elementen aanreiken.

De Raden onderstrepen dat de hogergenoemde evaluatie van de IHD moet gelijk lopen met de implementatie van de IHD en met de benodigde monitoring om waar nodig bijsturing toe te laten.

Afsplitsen doelen SBZ-V

- De onzekerheid op het niveau van de fasering en de ruimtelijke allocatie van de IHD in de overlappende SBZ-H en SBZ-V kan voor een deel toegeschreven worden aan het feit dat de vaststelling van SBZ-V algemeen vooruitgeschoven wordt. De Raden pleiten dan ook om voor eind 2012, wanneer de SBZ-H vastgelegd zijn, een sluitende timing op te stellen met prioriteiten voor het vastleggen van de IHD voor alle SBZ-V.

Ecologische verbindingen als IHD

- De Raden stellen vast dat dit een algemeen discussiepunt is, dat geldt voor alle S-IHD dossiers. De Raden zullen daarom bij het volgende advies over de S-IHD deze discussie opnieuw opnemen en trachten af te ronden. Indien het statuut van de verbindingen dan niet uitgeklaard kan worden, zullen de Raden extern advies inwinnen om definitief duidelijkheid te verkrijgen over hoe verbindingen juridisch verankerd moeten worden.

Doelstellingen van soorten opnemen

De Raden concluderen over dit discussiepunt het volgende:

1. Het juridisch kader wordt verschillend geïnterpreteerd.
2. Uit lokaal overleg blijkt dat er geen draagvlak bij de landbouwsector bestaat om kwantitatieve doelstellingen voor de zwarte stern op te nemen voor het SBZ-H 'Het Blak'.
3. De landbouwsector en de werkgevers volgen de analyse van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), terwijl de natuursector aansluit bij de analyse van de wetenschappelijke toetsingscommissie (WTC).
4. De landbouwsector en de werkgevers menen dat onvoldoende wetenschappelijk wordt aangetoond dat de zwarte stern op het moment van de afbakening van de vogelrichtlijngebieden nog in voldoende mate aanwezig was om een afbakening en aanmelding van het SBZ te verantwoorden.
5. Er bestaat nog steeds geen eenduidige aanpak om deze fundamentele discussie definitief op te lossen.

Gebruik vorken voor doelstellingen en relatie recreatie & S-IHD

- De Raden verwijzen naar de lopende kalibratie- en de implementatiefase van het IHD-proces, die meer duidelijkheid zullen brengen over het gebruik van vorken. Inzake recreatie wijzen de Raden op het belang van een passende beoordeling, die de verenigbaarheid van geplande activiteiten en de S-IHD moet nagaan.

Bijkomende belangrijke punten

- De Raden vragen aan ANB en INBO om tegen eind 2012 een concreet plan van aanpak uit te werken om de LSVI-tabellen aan te vullen met kensoortvereisten.
- De Raden wijzen op het belang van het areaal in relatie tot metapopulaties. Ze vragen dan ook aan ANB en INBO om na te gaan of: (1) de S-IHD het behoud van het areaal van Europees beschermde soorten en habitats voldoende verzekeren; en (2) de metapopulatie-criteria voldoende vervat zijn in de S-IHD.
- De Raden benadrukken het belang van grensoverschrijdend overleg.
- De Raden pleiten ervoor dat er snel antwoord gegeven wordt op de vraag op welke manier het beheer in bestaande natuur- en bosgebieden zal geoptimaliseerd worden. Het principe "de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten" moet meer duidelijkheid krijgen.

Inleiding

De Minaraad en de SALV ontvingen op respectievelijk 20 en 18 juli 2011 een adviesvraag van de Vlaamse minister bevoegd voor Leefmilieu, Natuur en Cultuur over de eerste acht ontwerpbesluiten van de Vlaamse Regering tot aanwijzing en vaststelling van speciale beschermingszones en de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten.

De adviesvraag wordt gesteld naar aanleiding van de beslissing van de Vlaamse Regering dd. 15 juli 2011 (VR/2011 1507 DOC.0751) in uitvoering van artikel 9, § 1 van het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen van 3 april 2009: "*De minister stelt een voorontwerp van instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten vast voor een Europees te beschermen gebied [...]. De minister legt dat voorontwerp voor aan de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering neemt een principiële beslissing over het voorontwerp van instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor het desbetreffende gebied en vraagt hieromtrent advies aan de Milieu- en Natuurraad Vlaanderen, de SERV en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij.*" Het besluit voorziet geen specifieke adviestermijn, maar de bevoegde minister heeft in haar brief om een advies verzocht "*volgens de normale procedure*", wat een termijn van 30 dagen kan impliceren, i.e. tot 20 augustus. Er werd uitstel gevraagd tot de raadszitting van 20 oktober 2011, alwaar een eerste deel van het advies door de Minaraad vastgesteld werd (zie verder). De SALV kreeg uitstel tot 27 januari 2012.

De adviesvraag heeft betrekking op acht dossiers, die elk o.a. bestaan uit een nota aan de leden van de Vlaamse Regering en een ontwerpbesluit. Bijkomend bevat elk dossier als bijlage een (genummerd) rapport dat de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor de betreffende speciale beschermingszone(s) onderbouwt, een landbouwgevoeligheidsanalyse en de verslagen van overlegvergaderingen.

De acht ontwerpbesluiten waarover advies gevraagd wordt, betreffen concreet de volgende (groep van) speciale beschermingszones:

- In toepassing van de Habitatrictlijn: 'Zoniënwoud (BE2400008)' (*rapport 09*)
- In toepassing van de Habitatrictlijn: 'West-Vlaams Heuvelland (BE2500003)' (*rapport 14*)
- In toepassing van de Habitatrictlijn: 'Bossen en heiden van zandig Vlaanderen oostelijk deel (BE2300005)' (*rapport 16*)
- In toepassing van de Habitatrictlijn: 'Het Blak, Kievitsheide, Ekstergoor en nabijgelegen Kamsalamanderhabitats (BE2100019)' (*rapport 20*)
- In toepassing van de Habitatrictlijn: 'Valleien van de Laambeek, Zonderikbeek, Slangebeek en Roosterbeek met vijvergebieden en heiden (BE2200031)' + in toepassing van de Vogelrichtlijn: 'Het Vijvercomplex van Midden-Limburg (BE2219312)' en 'Bokrijk en omgeving (BE2200525)' (*rapport 26*)
- In toepassing van de Habitatrictlijn: 'De Maten (BE2200028)' + in toepassing van de Vogelrichtlijn: 'De Maten (BE2200626)' (*rapport 27*)
- In toepassing van de Habitatrictlijn: 'Valleien van de Dijle, Laan en IJse met aangrenzende bos- en moerasgebieden (BE2400011)' + in toepassing van de Vogelrichtlijn: 'De Dijlevallei (BE2422315)' (*rapport 28*)
- In toepassing van de Habitatrictlijn: 'Kalmthoutse Heide (BE2100015)' + in toepassing van de Vogelrichtlijn: 'Kalmthoutse Heide (BE2100323)' (*rapport 32*)

Naast de Minaraad en de SALV is de adviesvraag ook gericht aan de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV). De SERV heeft beslist om, in analogie van

de advisering van de strategische adviesraden over de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen in september 2009, ook in deze fase van het proces geen (afzonderlijk) advies uit te brengen. Zo kunnen de SERV-leden zonder meer aan de werkzaamheden binnen de Minaraad deelnemen. De SALV en de Minaraad beslisten gemeenschappelijk advies uit te brengen voor het tweede deel van het advies.

Op 12 juli 2010 heeft de Minaraad ook een adviesvraag ontvangen van het Agentschap voor Natuur en Bos over het jaarverslag voor 2010 van het instandhoudingsdoelstellingenbeleid in Vlaanderen. Deze adviesvraag gebeurde in uitvoering van artikel 12, §1 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen, dat stelt dat *“de Minaraad op basis van dit jaarverslag een advies kan vaststellen”*. Dit jaarverslag geeft een overzicht van de in 2010 uitgevoerde activiteiten in het kader van het Vlaamse IHD-beleid, alsook een vooruitblik op de werking voor het jaar 2011. In het verslag wordt een stand van zaken gegeven van de lopende IHD-processen, inclusief het tot stand komen van de eerste acht S-IHD-dossiers. In die zin is er een belangrijke mate van overlap tussen dit jaarverslag en het adviesvraagdossier over de eerste acht S-IHD-rapporten. De Minaraad heeft zich daarom voorgenomen om over het jaarverslag niet afzonderlijk te adviseren, maar de inhoud en opmerkingen erover mee te nemen in het eerste deel van het advies over de S-IHD.

Op 20 oktober 2011 heeft de Minaraad het advies vastgesteld over het jaarverslag van het IHD-beleid in 2010 en over de procesmatige aspecten in verband met de eerste acht ontwerpbesluiten tot aanwijzing van speciale beschermingszones en tot vaststelling van de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten¹. Dit advies behandelt dus enkel de algemene procesmatige kant van de S-IHD dossiers, omdat die een samenhang vertoont met het IHD-jaarverslag. De Minaraad heeft zich toen voorgenomen om later meer ten gronde te adviseren over inhoudelijke kwesties. In die zin moet het advies van 20 oktober 2011 beschouwd worden als een deel 1 van het advies inzake de S-IHD adviesvraag van 20 juli 2011.

Het voorliggende document betreft een vervolgadvisie op het advies van 20 oktober 2011 (cf. deel 2), dat nu, zoals hoger aangehaald, nader ingaat op enkele inhoudelijke aspecten van de S-IHD-dossiers. De tekst werd voorbereid en besproken op de vergadering van de Werkcommissie Open Ruimte van 6 oktober 2011 en op de gezamenlijke WCOR-PWC-SALV vergadering van 6 januari 2012. Verder overleg vond plaats via een schriftelijke procedure. Dit resulteerde in het huidige gezamenlijke Minaraad-SALV advies, dat op de zitting van de Minaraad en de SALV op respectievelijk 19 en 27 januari 2012 goedgekeurd werd.

Het advies werd unaniem goedgekeurd.

Walter Roggeman
Voorzitter Minaraad

Piet Vanthemsche
Voorzitter SALV

¹ Minaraad, advies van 20 oktober 2011 over het jaarverslag van het IHD-beleid in 2010 en over de procesmatige aspecten in verband met de eerste acht ontwerpbesluiten tot aanwijzing van speciale beschermingszones en tot vaststelling van de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten (2011|71)

Adviestekst

1. Algemene situering

- [1] **Aanpak en invulling advies.** Op 20 oktober 2011 heeft de Minaraad advies uitgebracht over het jaarverslag van het IHD-beleid in 2010 en over de procesmatige aspecten aangaande de eerste acht ontwerpbesluiten tot aanwijzing van speciale beschermingszones en tot vaststelling van de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten². Dit laatstgenoemde advies behandelt enkel de algemene procesmatige kant van de S-IHD dossiers en gaat dus niet nader in op inhoudelijke kwesties. De Minaraad heeft beslist om een dergelijke aanpak te hanteren om het advies over het IHD-jaarverslag beter te kunnen integreren. Een opsplitsing in deeladviezen schept ook de mogelijkheid om op het gepaste moment meer ten gronde te adviseren over bepaalde thema's.

In wat volgt gaan de Minaraad en de SALV in op enkele inhoudelijke aspecten, die door verschillende actoren naar voren gebracht werden in het S-IHD-overlegproces. De Raden vertrekken hierbij grotendeels vanuit de structuur van de nota's aan de leden van de Vlaamse Regering. In deze documenten worden de inhoudelijke discussies opgedeeld in vier categorieën, afhankelijk van hun 'reikwijdte': (1) algemene kwesties, *i.e.* algemene 'vraagstukken' gekoppeld aan de vertaling van de Europese richtlijnen naar de praktijk, waarover meer duidelijkheid gegarandeerd moet worden voor de definitieve vaststelling van de S-IHD en prioriteiten (eind 2012); (2) algemene aandachtspunten, *i.e.* punten die van toepassing zijn op alle SBZ, maar niet specifiek uitgeklaard moeten zijn voor eind 2012, ze moeten wel de nodige aandacht krijgen in het verdere IHD-proces; (3) gebiedsspecifieke discussiepunten, *i.e.* punten gekoppeld aan de S-IHD en prioriteiten voor een gebied waarover geen consensus verkregen werd, ze worden daarom voorgelegd aan de Vlaamse Regering voor eind 2012; en (4) gebiedsspecifieke aandachtspunten, *i.e.* idem als (2), maar gekoppeld aan de manier hoe de doelen worden gerealiseerd in een gebied.

In zijn advies van 20 oktober 2011 heeft de Minaraad opmerkingen en aanbevelingen geformuleerd over de (procesmatige kant van) de 'algemene kwesties'. In het huidige advies vertrekken de Raden nu vanuit de aandachts- en discussiepunten, die opgelijst staan in de S-IHD dossiers. In hoofdstuk 2 en 3 wordt eerst een bondige synthese van deze punten gegeven in het licht van het lopende IHD-proces. Telkens proberen de Raden hierbij het probleem eerst feitelijk te duiden om dan vervolgens, waar mogelijk, aanbevelingen aan te reiken om tot een oplossing te komen. In het laatste hoofdstuk (4) worden nog een aantal belangrijke punten afzonderlijk besproken, die in de dossiers zelf niet *as such* gekoppeld worden aan één van de hoger gedefinieerde termen (kwestie, aandachtspunt of discussiepunt), maar er wel nauw mee samenhangen.

Als kader voor het huidig advies wordt de aandacht eerst nog eens gevestigd op het advies van 20 oktober 2011, waarvan de krachtlijnen weergegeven worden in [2].

² Minaraad, advies van 20 oktober 2011 over het jaarverslag van het IHD-beleid in 2010 en over de procesmatige aspecten in verband met de eerste acht ontwerpbesluiten tot aanwijzing van speciale beschermingszones en tot vaststelling van de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten (2011|71)

[2] Krachtlijnen advies Minaraad van 20 oktober 2011. In dit advies geeft de Minaraad eerst een bondig overzicht van de juridische en beleidsmatige achtergrond van het Europese Natura 2000 beleid in Vlaanderen, alsook van de voorbereiding en implementatie van de gewestelijke en specifieke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD en S-IHD). Voorts brengt de Minaraad de aanbevelingen uit vorige adviezen opnieuw onder de aandacht. De Minaraad apprecieert in het advies de inspanningen die het beleid reeds geleverd heeft om tegemoet te komen aan deze aanbevelingen, maar stelt vast dat verschillende punten tot op heden nog niet of slechts in beperkte mate opgestart en/of gerealiseerd zijn. De Minaraad blijft daarom het grote belang van de aanbevelingen onderschrijven.

De Minaraad heeft reeds in eerdere adviezen benadrukt dat het bepalen van de S-IHD een tijdsintensieve opdracht is, die grotendeels zijn oorsprong vindt in het complexe participatieve proces. Hij heeft in het verleden dan ook meermaals gewezen op het belang van het goed opvolgen en aanhouden van het voorziene tijdsplan om procesvertragingen te vermijden. De Raad stelt in zijn advies verheugd vast dat het ANB, het INBO en de partners er tot op heden in geslaagd zijn om het overlegproces te laten verlopen volgens de vooropgestelde planning en hoopt dat dit ook het geval zal zijn voor de komende dossiers.

De Minaraad wenst in zijn advies blijvend de aandacht te vestigen op het feit dat Vlaanderen volgens de Habitatrichtlijn in principe voor eind 2010 alle vastgestelde habitatrichtlijngebieden moet aanwijzen, alsook er prioriteiten voor moet vastleggen. Vlaanderen heeft deze oorspronkelijke *deadline* verschoven tot eind 2012. De Minaraad suggereert dat de Vlaamse Overheid zich ter dege voorbereidt op mogelijke vervolgstappen vanuit Europa in lijn met de lopende processen en daarover ook duidelijk communiceert met de overlegpartners.

In het advies staat de Minaraad algemeen positief tegenover de oprichting van vijf werkgroepen om de kwesties van kalibratie, instrumentarium en implementatie, doorvertaling van IHD in ruimtelijke planning, impactanalyse en passende beoordeling aan te pakken. De Raad beklemtoont de grote uitdaging en het belang om de verwachte resultaten op te leveren binnen de vooropgestelde planning. De Minaraad stelt in zijn advies echter vast dat de werkgroepen vooral gericht zijn op maatschappelijke kwesties en stelt daarom voor om een zesde werkgroep op te starten. Deze werkgroep moet, in analogie met de samenstelling van de wetenschappelijke toetsingscommissie (WTC), zowel bestaan uit experts als maatschappelijke actoren. Deze werkgroep moet oplossingen aanbieden voor wetenschappelijke en juridische kwesties met een concreet plan van aanpak in samenspraak met de verschillende doelgroepen. In deze werkgroep kunnen dan ook de discussiepunten aan bod komen, die tot op heden nog niet binnen de wetenschappelijke begeleidingscommissies (WBC) opgelost konden worden.

2. Aandachtspunten

[3] Algemene aandachtspunten. Tijdens het overlegproces over de eerste S-IHD-dossiers zijn door de doelgroepen en administraties een aantal algemene aandachtspunten meegegeven, die van toepassing zijn op alle speciale beschermingszones (SBZ). De partners vragen om bij het verdere IHD-proces de nodige aandacht te geven aan deze punten. Deze punten worden hieronder ter informatie weergegeven, omdat ze aansluiten bij bepaalde discussiepunten (zie hoofdstuk 3).

Men heeft zes algemene aandachtspunten onderscheiden, die hieronder ficegewijs opgelijst staan. Bij elk punt wordt telkens vermeld welke partners hierop de aandacht gevestigd hebben.

- Flankerend beleid
 - *Partner(s)*: Departement Landbouw en Visserij, Boerenbond, Algemeen Boerensyndicaat, Hubertus Vereniging Vlaanderen, Landelijk Vlaanderen en Bossector;
 - *Vragen aandacht voor*: de uitwerking van een instrumentarium voor realisatie IHD op maat van het proces, incl. een flankerend beleid.

- Monitoring
 - *Partner(s)*: alle;
 - *Vragen aandacht voor*: het wegwerken van de bestaande kennislacunes via monitoring voor een betere rapportage en evaluatie van genomen maatregelen.

- Doelen buiten SBZ en versnipperingsproblematiek
 - *Partner(s)*: Natuurpunt, Bossector en Vlaamse Landmaatschappij;
 - *Vragen aandacht voor*: verbindingengebieden, want het halen van de IHD kan niet steeds gegarandeerd worden binnen SBZ door de versnipperde natuur en afbakening; daarom bevelen ze aan om ook doelen op te nemen buiten SBZ voor gebieden waar dit strikt noodzakelijk is om de gunstige staat van instandhouding van doelsoorten binnen het SBZ te bereiken.

- Predatie
 - *Partner(s)*: Hubertus Vereniging Vlaanderen, Landelijk Vlaanderen, Algemeen Boerensyndicaat, Boerenbond en Bossector;
 - *Vragen aandacht voor*: verder onderzoek naar de problematiek van soortpredatie die het halen van de IHD kan bemoeilijken, zodat hiermee rekening gehouden kan worden bij het uitvoeren van maatregelen.

- Onderzoek naar knelpunten en bronnen
 - *Partner(s)*: Departement Landbouw en Visserij, Boerenbond, Algemeen Boerensyndicaat, VOKA, UNIZO, Hubertus Vereniging Vlaanderen, Landelijk Vlaanderen, Bossector en Toerisme Vlaanderen;
 - *Vragen aandacht voor*: onderzoek van de effectiviteit van maatregelen en het oorzakelijk verband tussen een bepaalde actor en het eraan gekoppelde knelpunt, vooraleer eventueel beperkende maatregelen genomen worden.

- Afstemming met de bevindingen van de Wetenschappelijke Toetsingscommissie (WTC)
 - *Partner(s)*: Natuurpunt;
 - *Vragen aandacht voor*: het in beeld brengen van de gevolgen van de bevindingen van de WTC voor de G-IHD en S-IHD met oog op evaluatie en eventuele bijsturing.

[4] Gebiedsspecifieke aandachtspunten. Tijdens het participatieproces werden ook gebiedsspecifieke aandachtspunten in beeld gebracht. Deze hebben betrekking op

de manier waarop de doelen lokaal worden gerealiseerd. Ze zijn dus eerder van belang voor het verdere implementatietraject van de S-IHD. De partners vragen om hiermee bij de effectieve realisatie voldoende rekening te houden.

Het aantal en de inhoud van de aangehaalde punten zijn uiteenlopend per dossier (zie Tabel 1). Vaak houden ze verband met de algemene aandachtspunten die hierboven opgelijst staan. Voorbeelden zijn o.a.: het creëren van kansen voor natuurlijke verbindingen voor soorten in de omgeving van een SBZ, het gefaseerd realiseren van doelstellingen in landbouwgebied (incl. flankerende maatregelen), het toepassen van een gerichte aankooppolitiek (niet enkel door overheid en natuursector), het probleem van distelbestrijding, de nood aan afstemming met andere projecten in en nabij een SBZ, de optimalisatie van het beheer van natuurgebieden, het voldoende rekening houden met lokale hydrologieproblemen, de noodzaak om lokale actoren zoveel mogelijk bij de realisatie te betrekken om het maatschappelijk draagvlak te verhogen en om voldoende aandacht besteden aan erfgoed en blijvende toegankelijk van het gebied bij ontsnippering.

- [5] Opmerkingen en aanbevelingen.** De Minaraad en de SALV erkennen het belang van de algemene en gebiedsspecifieke aandachtspunten. Het zijn thema's die belangrijk zijn voor de implementatie en evaluatie van de IHD. Het beleid zal er dus voldoende rekening mee moeten houden. Het overleg over de algemene aandachtspunten dient bij voorkeur reeds voor eind 2012 te gebeuren, bv. binnen de werkgroepen implementatie, impactanalyse en kalibratie, die opgericht werden om de respectievelijke kwesties te behandelen. Voor het laatstgenoemde algemene aandachtspunt, verwijst de Minaraad naar zijn voorstel in het advies van 20 oktober 2011 om een zesde werkgroep op te richten. Het punt over de versnipperingsproblematiek komt terug in 3.2.3.

De Raden vragen om in de nota's aan de Vlaamse Regering voor een aantal algemene aandachtspunten een titel te kiezen die beter de lading dekt. Dit verhoogt de duidelijkheid voor de lezer. Zo dient "*flankerend beleid*" beter aangevuld te worden met "*instrumentarium op maat*", en "*monitoring*" door "*monitoring en evaluatie*".

De Raden merken op dat er bij onderzoek naar knelpunten en bronnen (zie voorlaatste algemeen aandachtspunt) rekening gehouden moet worden met een correcte toepassing van het voorzorgsprincipe, dat inherent vervat zit in de Habitatrichtlijn. Alle betrokken actoren moeten in die zin proactief maatregelen nemen om de verslechtering van een gebied te voorkomen. Daarnaast moet er duidelijk in beeld gebracht worden welke actoren verantwoordelijk zijn voor bepaalde effecten vooraleer beperkende maatregelen worden genomen.

Naast de bevindingen van de WTC dient bij het laatste algemeen aandachtspunt ook voldoende aandacht gevraagd te worden voor de WBC, waar nog verschillende discussies niet opgelost werden.

3. Discussiepunten

3.1. Inleiding

- [6] Situering.** In het IHD-overlegproces wordt zoveel mogelijk gezocht naar een consensus. Bij de meeste dossiers waren er echter op het einde van de consultatieprocedure nog enkele punten waarover geen consensus verkregen kon worden. Dit aantal loopt uiteen per dossier (zie Tabel 1), wat de verschillen in de

moeilijkheid van lokale discussies kan aangeven.

De discussiepunten hebben betrekking op de geformuleerde doelstellingen en de prioritaire inspanningen ('prioriteiten'), en zodoende dus op datgene wat in het Besluit van de Vlaamse Regering wordt opgenomen. De partners vragen dan ook aan de Vlaamse Regering om deze laatste discussiepunten te bespreken voor de definitieve vaststelling van de S-IHD eind 2012.

Tabel 1: Overzicht aantal gebiedsspecifieke aandachtspunten en discussiepunten per S-IHD-dossier

Bondige naam dossier	Aantal discussiepunten	Aantal aandachtspunten
Zoniënwood	2	1
West-Vlaams Heuvelland	5	2
Zandig Vlaanderen - oostelijk deel	1	6
Kempense Kleiputten	1	6
Vijvergebied Midden-Limburg	3	8
De Maten	5	0
Dijlevallei	7	1
Kalmthoutse Heide	0	4

- [7] **Aanpak.** In de nota's aan de leden van de Vlaamse Regering wordt telkens per dossier een beschrijving gegeven van de nog openstaande discussiepunten, inclusief een antwoord van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) op het gestelde probleem van de betrokken partner(s). Veel van deze discussiepunten lijken gebiedsspecifiek, maar een vergelijking over de verschillende dossiers heen toont aan dat verscheidene punten een gemeenschappelijke basis hebben en om die reden terugkomen in de dossiers. Gelijkaardige discussiepunten worden daarom samengevoegd en ondergebracht in twee categorieën: primair en secundair. De eerste slaat op discussies van algemenere aard, die voorkomen in verschillende dossiers. De tweede categorie omvat eerder gebiedspecifieke punten met een beperktere 'omvang'.

Hieronder wordt fichegewijs, op basis van de nota's aan de leden van de Vlaamse Regering, de verslagen van de recentste overlegvergaderingen en de reactienota's van ANB, een bondig overzicht gereconstrueerd van de nog openstaande discussiepunten. De punten die voornamelijk betrekking hebben op SBZs zelf, worden het eerst behandeld. Voor elk afzonderlijk discussiepunt wordt telkens het specifiek dossier waar het betrekking op heeft, vermeld, alsook de overlegpartners die het punt aangebracht hebben. De Minaraad en de SALV proberen vervolgens op basis van deze fiches en de input van hun leden, die deel uitmaken van het IHD-proces, een door de sectoren gedekte, evenwichtige synthese van het probleem te schetsen. Op die manier kan men algemene lijnen trekken, aangevuld met een toetsing aan eerdere adviezen van de raden.

3.2. Primaire punten

3.2.1. Grootte doelstelling habitats en soorten

[8] **Overzicht.**

- o *Dossier(s)*: West-Vlaams Heuvelland, Beekvalleien Midden-Limburg, De Maten, Dijlevallei en omgeving
- o *Partner(s)*: sector Natuurbeheer
- o *Omschrijving*: De sector vindt de vooropgestelde doelstelling voor

een aantal habitats en soorten ontoereikend, doordat de potenties van het gebied groter zijn.

- o *Reactie ANB*: De doelstellingen zijn nauwkeurig afgewogen. Ze reflecteren reeds de potenties van het gebied. Impliciet zijn soms (bijkomend) enkele regionaal belangrijke biotopen tot doel gesteld voor een aantal soorten, hetgeen de algemene kwaliteit van het gebied als geheel verder zal verbeteren.

[9] Opmerkingen en aanbevelingen. De doelstellingen voor een bepaald gebied (S-IHD) kaderen binnen de G-IHD, die op 23 juli 2010 door de Vlaamse Regering goedgekeurd werden. Deze G-IHD zijn geen statisch gegeven; ze kunnen aangepast worden aan voortschrijdend wetenschappelijk inzicht. Artikel 3 van het G-IHD-besluit stelt in die zin het volgende: *"Na de definitieve goedkeuring van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Europees te beschermen gebieden in uitvoering van de Habitatrichtlijn, overeenkomstig de bepalingen van artikel 9 van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen, kan de Vlaamse Regering de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, vermeld in artikel 1 van dit besluit, evalueren en bijsturen in het licht van de goedgekeurde instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen gebieden en de dan gekende stand van de wetenschap. De bevoegde minister bereidt dit voor, in voorkomend geval na overleg met de overleggroep [...]"*. Volgens het Procedurebesluit dient een wijziging van de vastgestelde G-IHD op dezelfde wijze te gebeuren als de initiële vaststelling ervan (art.6, §2)³.

Artikel 3 van het G-IHD-besluit zegt dus in andere woorden dat de G-IHD bijgestuurd kunnen worden op basis van de (goedgekeurde) S-IHD. Het artikel legt daar ook de procedure en het tijdstip voor vast, nl. na definitieve goedkeuring van de S-IHD (i.e. na eind 2012). Het Procedurebesluit voorziet ook impliciet de mogelijkheid om goedgekeurde S-IHD bij te sturen. Dit kan afgeleid worden uit art. 9, §2 van het Besluit: *"een wijziging aan vastgestelde instandhoudingsdoelstellingen voor een speciale beschermingszone gebeurt op dezelfde manier als de initiële vaststelling ervan"*. Een specifiek evaluatieproces of- tijdstip in analogie met de G-IHD wordt in het Besluit echter niet vermeld. Logischerwijze zou verondersteld kunnen worden dat een evaluatie pas kan gebeuren na de eerste definitieve vaststelling van de S-IHD (dus ook na eind 2012) op basis van geëvalueerde G-IHD (cf. art. 9, §2 *"op dezelfde manier als de initiële vaststelling ervan"*). Hieruit zou dus afgeleid kunnen worden dat de wetgeving effectief een wisselwerking tussen G-IHD en S-IHD via (wederzijdse) evaluatie mogelijk maakt. De kalibratie van de S-IHD, die momenteel gebeurt binnen de werkgroep kalibratie onder leiding van ANB, kan dan beschouwd worden als de eerste stap in dit iteratieve proces. De G-IHD vormen dan de basis van deze kalibratie en aldus ook het kader voor het lopende IHD-proces. Een volgende procesfase zal gebaseerd zijn op monitoring, met name: (1) in welke mate vordert de implementatie; en (2) tonen de verzamelde gegevens aan dat de vastgelegde doelen voor een bepaalde gebied effectief een gunstige staat van instandhouding (LSVI) tot gevolg hebben? Bij een dergelijke gefaseerde evaluatie van de IHD moeten volgens de Raden (ten minste) de volgende punten in onderlinge afweging mee in rekening gebracht worden:

³ Zie ook advies Minaraad van 20 oktober 2011 over het jaarverslag van het IHD-beleid in 2010 en over de procesmatige aspecten in verband met de eerste acht ontwerpbesluiten tot aanwijzing van speciale beschermingszones en tot vaststelling van de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten (2011|71)

- socio-economische toets;
- maximaal gebruik van de potenties van in eerste instantie de bestaande natuurgebieden om de algemene impact van ruimtebeslag te beperken;
- voldoende waarborgen van de *lokale* gunstige staat van instandhouding van soorten en habitats in het belang van het behoud van het areaal (zie ook [27]);
- belang van een robuust doelenkader, als buffer voor de dynamiek van de open ruimte (klimaatsverandering, toenemende bevolkingsdruk, ...); voortschrijdend wetenschappelijk inzicht moet hiervoor de elementen aanreiken.

De Raden onderstrepen dat de hogergenoemde evaluatie van de IHD moet gelijk lopen met de implementatie van de IHD en met de benodigde monitoring om waar nodig bijsturing toe te laten.

3.2.2. Afsplitsen doelen SBZ-V

[10] Overzicht.

- o *Dossier(s)*: Beekvalleien Midden-Limburg, Dijlevallei en omgeving
- o *Partner(s)*: beleidsdomein Landbouw en Visserij, Boerenbond
- o *Omschrijving*: De partners vragen om te specificeren welke IHD in het deel van SBZ-V gehaald moeten worden, dat niet overlapt met SBZ-H (zuiver SBZ-V), gezien er een belangrijke oppervlakte aan landbouwgebied in gelegen is. Ze willen hiervoor aparte doelen laten formuleren.
- o *Reactie ANB*: Van bij de start van het IHD-proces is er voor gekozen om voor voldoende overlappende SBZ-H en SBZ-V geïntegreerde doelen te formuleren. In de wetgeving wordt er geen onderscheid gemaakt tussen SBZ-H en SBZ-V. Geïntegreerde doelen zijn duidelijker en ruimtezuiniger. Binnen de projectgroep is afgesproken om enkel aparte doelen voor zuiver SBZ-V op te nemen, als er tegelijk voldaan wordt aan drie randvoorwaarden: (1) relevante oppervlakte; (2) relevante doelstelling; en (3) notie van ruimtelijke allocatie. Dit is hier niet het geval.

[11] Wettelijke en beleidsmatige achtergrond. Het Natuurdecreet (art. 36bis) maakt geen onderscheid tussen habitat- en vogelrichtlijngebieden en behandelt ze onder de gemeenschappelijke naam "speciale beschermingszones". Ook het Instandhoudingsdoelstellingenbesluit maakt het onderscheid niet. Er is dus in Vlaamse context geen wettelijke basis die noopt tot het afzonderlijk bepalen van instandhoudingsdoelstellingen of prioriteiten, of en het nemen van instandhoudingsmaatregelen voor habitat- naast vogelrichtlijngebieden. Bij het begin van het IHD-proces hebben de partners ervoor gekozen om eerst te focussen op de SBZ-H en pas in een latere fase de SBZ-V te behandelen. SBZ-V die een significante overlap vertonen met SBZ-H worden wel reeds in de eerste fase meegenomen. Deze aanpak vindt grotendeels zijn oorsprong in een compromis tussen een gezamenlijke behandeling van alle SBZ (met IHD verspreid over een grotere oppervlakte) en een strikte (oppervlakte)beperking tot SBZ-H om het draagvlak voor de start van het proces bij de niet-natuursector te verhogen. Bovendien geldt er met betrekking tot de SBZ-H een strikt tijdschema omwille van de habitatrichtlijn (*deadline* in principe eind 2010).

Alle partners van het proces hebben deze consensusaanpak onderschreven via de

ondertekening van de intentieverklaring en zijn addendum, respectievelijk op 30 april 2009 en 18 mei 2010. Artikel 18 van de Intentieverklaring stelt in die zin het volgende: *“Voor habitat- en vogelrichtlijngebieden worden rapporten opgesteld. Voor gebieden waar Habitat- en Vogelrichtlijn elkaar overlappen wordt een geïntegreerd rapport opgesteld. Op basis van deze rapporten worden per Speciale Beschermingszone de instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) geformuleerd en besproken in het bovenlokaal overleg: voor de SBZ-H en de overlappende delen van SBZ-H en SBZ-V altijd, voor de SBZ-V die niet overlappen enkel als er een akkoord bereikt wordt in de Overleggroep. De uitvoering van de instandhoudingsdoelstellingen gebeurt gefaseerd, waarbij de natuurrichtplannen voor de habitatrichtlijngebieden eerst worden opgemaakt en gerealiseerd.”* De laatste zin impliceert dat er dan ook eerst doelstellingen en prioriteiten opgesteld worden voor de SBZ-H. De Raden stellen vast dat de reactie van ANB over de afspraak in de projectgroep niet volledig overeen stemt met de werkwijze voorzien in artikel 18 van de intentieverklaring. Volgens dit artikel volstaat een (algemeen) akkoord, maar binnen de projectgroep werden daar randvoorwaarden aan gekoppeld.

[12] Afweging van voor- en nadelen. Het opstellen van geïntegreerde doelen biedt tal van voordelen, die in de S-IHD dossiers herhaaldelijk onderstreept worden (zie [10]). Integratie beperkt het ruimtebeslag en verhoogt de kans tot het bereiken van een gunstige staat van instandhouding, omdat men maximaal gebruik maakt van de reeds aanwezige habitats en beschikbare oppervlaktes in SBZ-V. Ze scheppen ook meer duidelijkheid, gezien ze als één geheel beoordeeld kunnen worden. De Minaraad en de SALV benadrukken dat geïntegreerde rapporten en doelen in deze context dus van belang zijn voor alle partners en noodzakelijk zijn voor een efficiënt beleid.

De wortels van het discussiepunt lijken zich dus in eerste instantie niet te situeren in de integratie op zich, maar wel in de onzekerheid op niveau van de fasering (zie laatste zin van art. 18 van de Intentieverklaring) en de ruimtelijke allocatie van de IHD in de overlappende SBZ-H en SBZ-V. Gezien het zuiver SBZ-V deel vaak in belangrijke mate een landbouwgebied omvat (bv. 100 ha beroepslandbouw in het SBZ-V 'Vijvercomplex van Midden-Limburg'), stelt de landbouwsector dat de IHD (op de eerste plaats die van vogelsoorten, waarvoor het SBZ-V aangewezen is), zoveel mogelijk in het (overlappende) SBZ-H gerealiseerd worden om de impact op de lokale landbouw te beperken. Of dit effectief mogelijk is, zal echter pas duidelijk worden bij de lokale implementatie van de S-IHD in de volgende fase van het proces. Het discussiepunt is dus zowel een implementatie- als een integratiekwestie.

[13] Aanbeveling: plan de opmaak van IHD voor de SBZ-V. Een deel van de onzekerheid die in het discussiepunt vervat zit, kan volgens de Raden ook toegeschreven worden aan het feit dat de vaststelling van de SBZ-V IHD algemeen vooruit geschoven wordt. Dit brengt onduidelijkheden met zich mee over het toepassingsgebied van de huidige IHD, hetgeen leidt tot rechtsonzekerheid en discussies bij de partners. De Raden pleiten dan ook om voor eind 2012, wanneer de SBZ-H IHD vastgelegd zijn, een sluitende timing op te stellen met prioriteiten voor het vastleggen van de IHD voor alle SBZ-V. Hierbij moet er voldoende onderlinge afstemming gebeuren.

[14] Randbemerking. Tot slot stellen de Raden vast dat het integreren van doelstellingen voor overlappende SBZ-H en SBZ-V niet noodzakelijk altijd leidt tot discussies rond de afsplitsing van doelen. Vier van de acht nu voorliggende S-IHD dossiers hebben zowel betrekking op SBZ-H als SBZ-V: Vijvergebied Midden-

Limburg (1 SBZ-H van 3627 ha en 2 SBZ-V van in totaal 3348 ha), De Maten (1 SBZ-H van 536 ha en 1 SBZ-V van 566 ha), Dijlevallei (1 SBZ-H van 4068 ha en 1 SBZ-V van 1249 ha) en Kalmthoutse Heide (1 SBZ-H van 2064 ha en 1 SBZ-V van 2183 ha). Voor al deze gebieden werden volledig geïntegreerde IHD opgestart. Men heeft geen aparte IHD bepaald voor zuivere SBZ-V delen, omdat niet voldaan werd aan de randvoorwaarden vermeld in [10].

Enkel voor het Vijvergebied Midden-Limburg en de Dijlevallei kon er blijkbaar geen consensus bekomen worden, want in deze twee dossiers werd de afsplitsing van SBZ-V doelen effectief als discussiepunt opgenomen (respectievelijk op vraag van Beleidsdomein Landbouw en Visserij-Boerenbond en Beleidsdomein Landbouw en Visserij). De relatieve oppervlakte van het niet-overlappende SBZ-V deel is voor deze gebieden groter dan de rest (respectievelijk 24% en < 50%), wat het discussiepunt verklaart.

De Raden merken hierbij nog op dat de S-IHD rapporten niet altijd de totale en overlappende oppervlaktes van de betreffende SBZ-H en SBZ-V aangeven, waardoor het moeilijk is om het relatieve belang van de overlapping in te schatten. De Raden vragen dan ook om dit in de toekomstige rapporten duidelijker te vermelden.

3.2.3. Ecologische verbindingen als IHD

[15] Overzicht.

- o *Dossier(s)*: Zoniënwoud, West-Vlaams Heuvelland, Beekvalleien Midden-Limburg, De Maten, Dijlevallei en omgeving
- o *Partner(s)*: sector Natuurbeheer
- o *Omschrijving*: De sector is van mening dat er ecologische verbindingen voor een aantal soorten dienen opgenomen te worden in de S-IHD, die gedeeltelijk buiten de SBZ- grenzen liggen. Deze verbindingen zouden noodzakelijk zijn om de gunstige staat van instandhouding voor de betreffende soorten te realiseren.
- o *Reactie ANB*: De aandacht voor de versnipperingsproblematiek is terecht. Volgens de regelgeving kunnen S-IHD echter enkel opgemaakt worden voor habitats en leefgebieden binnen SBZ. In de Vlaamse Overleggroep is afgesproken dat hierop wel uitzonderingen gemaakt kunnen worden mits consensus. Er kon echter geen consensus gevonden worden in deze dossiers.

Het discussiepunt kan in principe opgesplitst worden in twee kerndelen: er bestaat enerzijds een feitenkwestie en anderzijds een juridische kwestie.

[16] Feitelijke kant van de probleemstelling. Over de feitelijke kant van de probleemstelling kunnen alle partners het eens zijn, want het probleem van de lokale versnippering in Vlaanderen is reëel en algemeen gekend voor bepaalde situaties en soorten (cf. NARA 2005⁴). Het voorzien van verbindingen binnen en buiten SBZ zal wetenschappelijk gezien noodzakelijk zijn om de gunstige staat van instandhouding (GSVI) voor een aantal habitats en soorten te verzekeren. Dit blijkt o.a. uit rapporten en verslagen van de WTC, ANB, het Instituut voor Natuur-

⁴ Dumortier, M., De Bruyn, L., Hens, M., Peymen, J., Schneiders, A., Van Daele, T., Van Reeth, W., Weyenbergh, G. en Kuijken, E. (red.), 2005. Natuurrapport 2002. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud, nr. 24, Brussel.

en Bosonderzoek (INBO) en Natuurpunt⁵. ANB heeft reeds voor een aantal soorten en gebieden motiveringsnota's voor bepaalde verbindingen opgesteld (bv. voor het Vliegend hert en de Vroedmeesterpad in het Zoniënwood⁶). Deze nota's moeten, zoals afgesproken met de partners, op het overleg met de Vlaamse Overleggroep als uitgangspunt dienen om tot een beslissing te komen over de eventuele opname van de betreffende ecologische verbindingen als doelstelling in de (bindende) S-IHD.

[17] Juridische en maatschappelijke kant van de probleemstelling. De inhoudelijke discussie over voormelde nota's werd tot op heden nooit gevoerd omwille van de tweede kwestie: juridische onzekerheid.

De landbouwpartners willen zich in dit stadium van het proces niet binden aan oppervlaktes en doelen voor verbingsgebieden, omdat de socio-economische en juridische impact nog niet gekend is. De Raden stellen vast dat de oorzaak van de moeilijkheid inzake verbingsgebieden terug kan gebracht worden tot de sterke ruimtelijke versnippering in Vlaanderen⁷. In dat verband merkt de landbouwsector op dat hij niet als enige verantwoordelijk gesteld kan worden voor de oplossing van de versnipperingsproblematiek, met name als verbingsgebieden in grote mate gerealiseerd zouden worden in landbouwgebied. Dit bepaalt mede de grote gevoeligheid van de landbouwpartners voor deze problematiek.

Concreet zijn er voor de landbouwsector drie punten: (1) is de afbakening van verbindingen als SBZ juridisch noodzakelijk?; (2) als verbindingen op de een of andere manier in verband gebracht worden met een SBZ, zullen bestaande en nieuwe vergunningsplichtige activiteiten in en in de buurt van het verbingsgebied onderworpen worden aan een passende beoordeling, doordat ze zelf als SBZ moeten worden aangeduid?; en (3) wat zal de status en de ruimtelijke bestemming zijn van deze verbindingen en welke gevolgen vloeien hieruit voort? Het laatste punt houdt onder meer verband met de algemene lacune die momenteel in het beleid bestaat omtrent het concreet ruimtelijk vastleggen van verbindingen. Dit hiaat leidt tot steeds terugkerende, elementaire discussies in het verbingsbeleid, zoals over de consequenties van het *stand still* en voorzorgsprincipe (cf. zorgplicht in art. 14 van het Natuurdecreet). Momenteel houdt men reeds rekening met verbingsmogelijkheden bij bepaalde gebiedsgerichte projecten⁸, maar de rechtszekerheid op het niveau van effectieve uitvoering in het licht van de drie hoger genoemde punten ontbreekt.

[18] Conclusie. De Raden stellen vast dat de problematiek van de ecologische verbindingen tussen speciale beschermingszones een algemeen discussiepunt is, dat waarschijnlijk relevantie zal hebben voor alle S-IHD dossiers. Het discussiepunt komt dus terug in volgende dossiers. De Raden zullen daarom bij het volgende advies over de S-IHD deze discussie opnieuw opnemen en trachten af te ronden. Indien het statuut van de verbindingen dan niet uitgeklaard kan worden, adviseren de Raden om extern advies in te winnen om definitief duidelijkheid te verkrijgen over hoe verbindingen juridisch verankerd moeten

⁵ Zie bv. Paelinckx, D., Sannen, K., Goethals, V., Louette, G., Rutten, J., Hoffmann, M., 2009. Gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen, p. 124, 196, 225 en 377,

⁶ ANB, 21/09/2010. Motiveringsnota's ecologische verbinding Vliegend hert en Vroedmeesterpad, bijlage 6 in het S-IHD dossier Zoniën

⁷ Zie bv. <http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/MIRA-T/milieuthemas/versnippering>

⁸ Zie bv. het grensoverschrijdend project 'Habitat Euregio' van het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren

worden.

3.2.4. Doelstelling van soorten opnemen

[19] Overzicht.

- o *Dossier(s)*: Het Blak en omgeving
- o *Partner(s)*: sector Natuurbeheer
- o *Omschrijving*: De sector vraagt om ook doelstellingen voor de Zwarte Stern voor het gebied op te nemen.
- o *Reactie ANB*: Voor deze soort werden geen afzonderlijke kwantitatieve G-IHD opgesteld, waardoor het dus niet mogelijk is om S-IHD voor het gebied specifiek op te nemen. Wel is als G-IHD opgenomen dat de kwaliteit van het leefgebied moet verbeteren, wat samenspoort met de algemene kwaliteitsverbetering van het SBZ.

[20] Analyse van de probleemstelling. Alhoewel dit discussiepunt slechts betrekking heeft op één welbepaalde soort in één specifiek dossier, beschouwen de Raden dit toch als een primair punt. Het illustreert namelijk de achterliggende problematiek over het al dan niet bepalen van doelen (G-IHD en S-IHD) voor soorten in drie 'situaties': (1) soorten die ten onrechte niet aangemeld zijn bij de aanwijzing van SBZ; (2) soorten die wel zijn aangemeld, maar ondertussen verdwenen zijn in een SBZ; en (3) soorten die niet aangemeld zijn, maar sinds de oorspronkelijke aanwijzing wel in het gebied verschenen zijn.

De Raden wijzen in hoger genoemde context naar de definitie van 'instandhoudingsdoelstellingen' volgens art. 1, lid 14 van het Procedurebesluit⁹: "*de verbeter- of behoudopgaven voor de Europees te beschermen habitats of populaties van Europees te beschermde soorten en hun leefgebieden, waarvoor het Europees te beschermen gebied is aangemeld of die in het Europees te beschermen gebied voorkomen*". Deze definitie impliceert dat er (niet noodzakelijk kwantitatieve) S-IHD opgemaakt moeten worden voor alle soorten waarvoor een gebied aangemeld werd, ook al zijn die soorten ondertussen uit het SBZ verdwenen (zie hoger: situatie 2). De definitie gaat nog verder door ook soorten op te nemen die in het SBZ voorkomen. Dit is te interpreteren als "onafhankelijk of ze al dan niet aangemeld zijn" (situatie 3). Uit de definitie kan men bijkomend afleiden dat er dus in principe geen S-IHD opgesteld moeten worden voor soorten die niet aangemeld zijn voor een gebied en er ook niet (meer) voorkomen (situatie 1). Bij dit laatste punt ligt het probleem echter bij de vermelding van "*ten onrechte*".

[21] Rapport WTC. De Raden verwijzen bij dit discussiepunt naar het rapport van de WTC, waarin artikel 3 van de Vogelrichtlijn¹⁰ aangehaald wordt in een antwoord op een vraag van de Natuursector over dit thema¹¹. Dit artikel vereist van de Lidstaten dat ze alle nodige maatregelen nemen voor de bescherming, de instandhouding en het herstel van een voldoende hoeveelheid van en diversiteit aan biotopen en leefgebieden voor alle vogelsoorten die onder de Vogelrichtlijn vallen. Eén van de verplichte primaire maatregelen is de instelling van

⁹ Besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen

¹⁰ Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (1979L0409—NL— 01.01.2007 — 006.001— 1)

¹¹ WTC, 2010. Beoordelingsnota van de wetenschappelijke toetsingscommissie (WTC) in het kader van de S-IHD instrumenten voor de habitat- en Vogelrichtlijn, in opdracht van INBO, p. 32-33

beschermingszones. Het feit dat een soort uitsterft na de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (1981), laat vermoeden dat de Lidstaat te weinig maatregelen genomen heeft en daardoor in gebreke gebleven is, bv. met betrekking tot het niet voldoende afbakenen van SBZ voor die soort (en dit doortrekkend: m.b.t. het opstellen van IHD).

De WTC stelt in zijn rapport dat er voor de betrokken soort nagegaan moet worden of er al dan niet SBZ zijn aangeduid, en of er in die zones instandhoudingsmaatregelen genomen kunnen worden die onder meer bij kunnen dragen tot het herstel van de GSVI van die soort. Of er voor lokaal uitgestorven soorten effectief IHD moeten worden opgemaakt, hangt volgens de WTC af van hun aanwezigheid op het moment dat de verplichting tot het opmaken van IHD is ontstaan (1981 voor de Vogelrichtlijn, 1995 voor de Habitatrictlijn). In het concrete voorliggende geval werd de zwarte stern aangemeld voor één SBZ, nl. SBZ-V 'De Ronde Put' (BE2101639)¹². Door deze aanmelding heeft het Vlaamse Gewest een vereiste primaire maatregel genomen en daarmee reeds (ten dele) voldaan aan de Vogelrichtlijn (zie hoger). In navolging van het Procedurebesluit zouden er dus voor dit specifiek SBZ IHD opgemaakt moeten worden voor de zwarte stern, los van het feit dat de soort sinds 1984 (i.e. na de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn) als broedvogel verdwenen is in Vlaanderen, waar hij het laatst broedde in de Antwerpse Kempen¹³. Het voorliggende discussiepunt betreft hier echter een ander SBZ dan het SBZ-V 'De Ronde Put' nl. het habitatrictlijn-gebied 'Het Blak en omgeving'. Dit gebied werd dus niet als vogelrichtlijngebied voor de zwarte stern aangemeld.

[22] Kwalitatieve doelstellingen. De Raden stellen vast dat er in het G-IHD besluit¹⁴ geen kwantitatieve doelstellingen opgenomen zijn voor de zwarte stern (zie ook reactie van ANB in [19]). Doordat deze soort al meer dan 10 jaar uitgestorven is in Vlaanderen en zijn toestand in de rest van noordwest Europa ook precair is, zou het zeer moeilijk zijn om gefundeerde populatiedoelen te formuleren¹⁷. Het toekomstperspectief van deze soort in Vlaanderen zou op korte termijn zelfs zeer ongunstig zijn, ook als het leefgebied op grote schaal hersteld zou worden¹⁸. Om deze reden werden in het G-IHD besluit enkel algemene kwalitatieve doelstellingen voor de zwarte stern vooropgesteld om toch (op langere termijn) een verbetering van het leefgebied te bewerkstelligen. Bijkomend stelt het besluit specifiek dat *"geen extra oppervlakte leefgebied nodig is om de soort in een goede staat van instandhouding te houden, bovenop de referentieoppervlakte van de habitats van Bijlage I van de Habitatrictlijn en de voorgestelde benodigde extra oppervlakte leefgebied van andere Europees te beschermen soorten"*. De soort zou in die zin dus kunnen "meeliften" op de IHD van andere Europees beschermde soorten en habitats (zie ook reactie ANB in [14]).

De natuursector kan zich grotendeels vinden in hoger genoemde argumentatie, maar stelt dat het nog onduidelijk is of dit "meeliften" in het betreffende SBZ-H wel mogelijk zal zijn. Ze wijst op de specifieke vereisten die de zwarte stern aan haar habitat stelt¹⁵. De natuursector vraagt daarom dat er bij de implementatie

¹² Paelinckx, D., Sannen, K., Goethals, V., Louette, G., Rutten, J., Hoffmann, M., 2009. Gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen, p. 424

¹³ Decler, K (red.), 2007. Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen, dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M.2007.01, Brussel, p. 505

¹⁴ Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van Gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen habitats en soorten, 23-07-2010.

¹⁵ Zie bv. Decler, K (red.), 2007. Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de

van de S-IHD in dit SBZ-H voldoende rekening gehouden wordt met de vereisten van de zwarte stern, zodat de rekolonisatiekansen van de soort in het gebied kunnen toenemen. Hierbij dienen de oorzaken van het verdwijnen van de soort uit het gebied ook specifiek onderzocht te worden om daar bij de implementatie beter op te kunnen anticiperen. Op die manier wordt de potentie van het SBZ-H als leefgebied van de soort, die in het verleden reeds bewezen is, maximaal benut ten voordele van een positieve evolutie naar een goede staat van instandhouding van de soort in geheel Vlaanderen en in het SBZ-V waarvoor de soort aangemeld werd.

[23] Conclusie. De Raden stellen vast dat er geen unanimiteit bestaat over de juridische interpretaties van het hoger genoemd WTC-rapport. Dit gebrek aan unanimiteit leidt tot juridische onzekerheid en onduidelijkheid, waardoor lokaal geen consensus over het discussiepunt gevonden kon worden.

De Raden stellen bijkomend vast dat het punt reeds van bij de opstelling van de G-IHD een discussiepunt is van de natuursector. Uit het S-IHD rapport van het Blak blijkt dat er geen rekening gehouden werd met de opmerkingen van de WTC rond 'ontbrekende' soorten, zoals in dit geval de zwarte stern (zie [21]). Volgens ANB is het niet mogelijk om kwantitatieve S-IHD specifiek voor het gebied op te nemen, omdat er voor deze soort geen afzonderlijke kwantitatieve G-IHD opgesteld werden (zie hoger).

Samenvattend concluderen de Raden het volgende:

1. Het juridisch kader wordt verschillend geïnterpreteerd.
2. Uit lokaal overleg blijkt dat er geen draagvlak bij de landbouwsector bestaat om kwantitatieve doelstellingen voor de zwarte stern op te nemen voor het SBZ-H 'Het Blak'.
3. De landbouwsector en de werkgevers volgen de analyse van ANB, terwijl de natuursector aansluit bij de analyse van de WTC.
4. De landbouwsector en de werkgevers menen dat onvoldoende wetenschappelijk wordt aangetoond dat de zwarte stern op het moment van de afbakening van de vogelrichtlijngebieden nog in voldoende mate aanwezig was om een afbakening en aanmelding van het SBZ te verantwoorden.
5. Er bestaat nog steeds geen eenduidige aanpak om deze fundamentele discussie definitief op te lossen.

3.2.5. Kalibratie van doelstellingen

[24] Overzicht.

- o *Dossier(s):* West-Vlaams Heuvelland
- o *Partner(s):* sector landbouw
- o *Omschrijving:* Voor de sector is het onduidelijk of de locatie voor de beoogde bosuitbreiding wel het enige mogelijke gebied is om de IHD te realiseren. Kalibratie moet uitwijzen of er nog andere opties beschikbaar zijn met een kleinere impact naar landbouw toe.
- o *Reactie ANB:* De vooropgestelde IHD is voorlopig de beste in afwachting van de kalibratieresultaten.

[25] Opmerkingen en aanbevelingen. Voor een bespreking van deze problematiek verwijzen de Raden naar de werkgroep kalibratie, die de kwestie specifiek behandelt. De algemene problematiek van bossen en kalibratie van de doelstellingen komt in dit kader uitgebreid aan bod. De Raden nemen zich voor om in een later advies zelf meer ten gronde in te gaan op de bosproblematiek om ook voor deze belangrijke kwestie oplossingsrichtingen aan te geven. De Raden wensen hierbij nu al het belang te benadrukken van een duidelijke afweging met de lokale socio-economische context bij de kalibratie en de implementatie van de bosdoelstellingen.

3.3. Secundaire punten

3.3.1 Gebruik vorken voor doelstellingen

[26] Overzicht.

- *Dossier(s)*: West-Vlaams Heuvelland, Oostelijk deel zandig Vlaanderen, Dijlevallei en omgeving
- *Partner(s)*: beleidsdomein Landbouw en Visserij
- *Omschrijving*: Het beleidsdomein vraagt dat het werken met grote vorken beperkt zou worden, gezien de onduidelijkheid van de impact op de landbouw. Ze verwijst ook naar de horizontale kalibratie.
- *Reactie ANB*: het werken met vorken is noodzakelijk, gezien er nog veel onzekerheden bestaan betreffende de realisatie (aaneengeslotenheid habitatuitbreiding, kwaliteit beheer, impact externe invloeden, ...). Waar mogelijk werden de vorken reeds verkleind. Verdere concretisering zal gebeuren bij de effectieve implementatie van de S-IHD, waardoor dit punt eerder een aandachtspunt is.

[27] Opmerkingen en aanbevelingen. De Raden sluiten zich aan bij het antwoord van ANB. Meer duidelijkheid in de betreffende dossiers kan door de nog vigerende onzekerheden pas verkregen worden in een volgende fase van het overlegproces, wanneer een verdere concretisering van de S-IHD zal gebeuren bij de implementatie.

3.3.2. Relatie recreatie

[28] Overzicht.

- *Dossier(s)*: Dijlevallei en omgeving
- *Partner(s)*: sector Economie
- *Omschrijving*: De sector stelt de prioritaire inspanning t.a.v. de afstemming van de (water)recreatie op de ecologische waarde in vraag. Het is nog niet aangetoond dat de recreatiedruk significant bedreigend zou zijn voor de S-IHD.
- *Reactie ANB*: De vooropgestelde prioritaire inspanning duidt er in de eerste plaats op dat er een overleg in een globale context opgestart moet worden met alle betrokkenen. In het gebied blijven kansen voor recreatie bestaan.

[29] Opmerkingen en aanbevelingen. De Raden sluiten zich aan bij de reactie van ANB. Het betrokken S-IHD-ontwerpbesluit stelt niet expliciet dat recreatie en de implementatie van de S-IHD in het gebied niet kunnen samengaan. Het vestigt

enkel de aandacht op het feit dat er met al de betrokken actoren proactief overlegd moet worden. Dit discussiepunt zou dus eerder als een aandachtspunt beschouwd kunnen worden om mee te nemen in de implementatiefase.

De Raden wensen in deze context te wijzen op het belang van een passende beoordeling, die de verenigbaarheid van geplande activiteiten (in dit concrete geval recreatieve) en de S-IHD moet nagaan. Activiteiten zullen aldus voldoende afgetoetst moeten worden om de realisatie van de S-IHD niet te ondermijnen.

3.3.3. Renbaan van Groenendaal

[30] Overzicht.

- o *Dossier(s)*: Zoniënwood
- o *Partner(s)*: sector Eigenaars
- o *Omschrijving*: de sector vraagt om de oppervlakte-doelstelling van twee habitattypes op de voormalige site van de renbaan aan te passen, opdat er een functioneel medegebruik kan plaatsvinden onder de vorm van paardengebonden activiteiten.
- o *Reactie ANB*: De vooropgestelde doeloppervlakte is degelijk onderbouwd en is noodzakelijk om lokaal zowel voor fauna als flora een hoogkwalitatieve habitat te realiseren. De oefenrenbaan gelegen buiten SBZ is wel ter beschikking voor recreatief medegebruik.

[31] Opmerkingen en aanbevelingen. Het dossier omtrent de (voormalige) renbaansite in Groenendaal kent reeds een lange geschiedenis. Getuige daarvan zijn de talrijke parlementaire vragen, juridische adviezen en gecoördineerde antwoorden van ministers uit diverse beleidsdomeinen¹⁶. Het onderwerp werd ook reeds verschillende keren besproken in de Commissie Leefmilieu¹⁷. De Raden zijn er in deze context dus niet verbaasd over dat het hier als discussiepunt in het S-IHD dossier terugkeert. De Raden betreuren het evenwel dat er in de tussentijd geen concrete vooruitgang in het dossier gebeurd lijkt te zijn. De Raden stellen vast dat uiteenlopende, vaak terugkerende argumenten heen en weer blijven circuleren tussen partners.

De Raden stellen enerzijds vast dat voor het deelgebied van het SBZ, waarin de renbaansite van Groenendaal gelegen is, een specifieke uitbreidingsdoelstelling opgesteld werd voor de Europees beschermde graslandtypes 6230 (droog heischraal grasland op arme bodem) en 6510 (glanshaverhooiland) van 10 ha naar in totaal 50-65 ha¹⁸. Deze uitbreiding is grotendeels gepland op de graspiste van de renbaan (> 30 ha). Hiervoor worden een aantal wetenschappelijke argumenten aangehaald (potentie gebied, belang connectiviteit, creëren van natuurlijke gradiënten, ...), die bevestigd werden door de Wetenschappelijke Begeleidingscommissie (WBC). Anderzijds stellen de Raden ook vast dat er een duidelijke maatschappelijke vraag bestaat om de graspiste van de renbaan occasioneel opnieuw te laten gebruiken door de paardenrenbaansector. Ook hiervoor wordt een reeks argumenten opgelijst (erfgoedwaarde, uniciteit, ...).

¹⁶ Zie bv. vraag nr. 101 van 3 november 2011 in het Vlaams Parlement met bijhorend gecoördineerd antwoord van de minister bevoegd voor Leefmilieu, Natuur en Milieu.

¹⁷ Zie bv. het verslag van de Commissie Leefmilieu van 27 juni 2011

¹⁸ ANB, 2011. Rapport 09 – Instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones - BE2400008 Zoniënwood

De Raden merken op dat de hoger genoemde argumentaties niet concreet vermeld worden in het S-IHD dossier, wat er op kan wijzen dat ze niet formeel ten opzichte van elkaar afgewogen werden. Volgens het Procedurebesluit¹⁹ is het weliswaar niet noodzakelijk om bij het bepalen van S-IHD rekening te houden met socio-economische en culturele aspecten, maar ze moeten wel in overweging genomen worden. Uit het dossier blijkt onvoldoende in welke mate dit gebeurd is. De Raden wijzen er verder op dat men bij het nemen van maatregelen voor de realisatie van de S-IHD wel expliciet rekening moet houden met *"de concrete vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met de regionale en lokale bijzonderheden in het gebied"*²⁰. De maatschappelijk vraag zal in deze context dus zeker blijven terugkomen. De Raden vragen daarom om de verschillende argumenten in het S-IHD rapport duidelijk ten opzichte van elkaar af te wegen en op basis daarvan na te gaan of en in welke mate een met de doelen verenigbaar recreatief medegebruik mogelijk is. In afwachting van een dergelijke evaluatie lijkt het voor de Raden niet noodzakelijk om reeds specifieke doelen aan de graspijpe van de renbaan toe te kennen. Doelen voor deelgebieden zijn vanuit de wetgeving niet verplicht, het volstaat om in deze fase doelen op SBZ-niveau te bepalen. In een aantal gevallen kan het weliswaar omwille van duidelijkheid (vb. bij beperkte potenties) nuttig zijn om toch doelen op deelgebiedniveau te bepalen. In de implementatiefase van het IHD-proces kunnen de S-IHD dan verder ruimtelijk gealloceerd worden op basis van een afweging tussen de aanwezige natuurpotenties, de lokale economische, sociale en culturele vereisten, een efficiënt ruimtegebruik en de kostenefficiëntie.

De Raden wensen in deze context te wijzen op het belang van een passende beoordeling, die de verenigbaarheid van geplande activiteiten (in dit concrete geval paardenrenactiviteiten) en de S-IHD moet nagaan (cf. [23]). Activiteiten zullen aldus voldoende afgetoetst moeten worden om de realisatie van de S-IHD niet te ondermijnen. Het belang van een passende beoordeling wordt ook erkend in de nota aan de leden van de Vlaamse Regering²¹.

4. Bijkomende belangrijke punten

[32] Situering. Tijdens het opstellen van de IHD zijn een aantal belangrijke kwesties naar voren gekomen, die niet als zodanig expliciet vermeld staan in de S-IHD-dossiers, maar er wel nauw mee samenhangen. De Minaraad en de SALV wensen ze hier onder de aandacht te brengen, omdat ze hun weerslag hebben op de haalbaarheid en de implementatie van de S-IHD. De meeste punten werden reeds eerder door de WTC en/of door partners in het overlegproces aangehaald, maar zijn tot op heden nog onvoldoende ten gronde uitgeklaard, hetgeen voor rechtsonzekerheid zorgt bij alle sectoren. De Raden onderschrijven het belang van deze kwesties en vragen dan ook om voor eind 2012, bij de definitieve vaststelling van de S-IHD, hierover meer duidelijkheid te verkrijgen. Het oprichten van een werkgroep met een analoge samenstelling als de WTC (i.e. inclusief experts van INBO, ANB en de doelgroepen) lijkt een goede manier om samen met de reeds bestaande werkgroepen de kwesties te behandelen. Een dergelijke werkgroep kan

¹⁹ Besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen

²⁰ Art. 2.2. van de Habitatrictlijn en art. 11, §3 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 23 juli 2010 tot de vaststelling van gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats

²¹ Nota aan de leden van de Vlaamse Regering over het ontwerpbesluit van de Vlaamse Regering in toepassing van de Habitatrictlijn van de speciale beschermingszone 'BE240008 Zoniënwood' en tot de vaststelling van de bijhorende instandhoudingsdoelstellingen, p. 17

dan ook een noodzakelijk kader bieden voor verder constructief overleg. In wat volgt worden een aantal kwesties bondig opgelijst met, waar mogelijk, relevante opmerkingen en aanbevelingen, die meegenomen kunnen worden bij verdere besprekingen.

[33] Habitatspecifieke kensoorten en LSVI-tabellen. Het WTC-rapport van april 2010 duidde reeds op het ontbreken van habitatspecifieke kensoorten (incl. fauna) in de tabellen met de lokale staat van instandhouding (LSVI)²². Dit hiaat kan tot rechtsonzekerheid leiden, omdat de GSVI van een bepaald habitat o.a. afhankelijk is van de staat van instandhouding van de typische kensoorten van dat habitat. De Raden vragen daarom aan ANB en INBO om tegen eind 2012 een concreet plan van aanpak uit te werken om de LSVI-tabellen aan te vullen met de kensoortvereisten. De G-IHD en de S-IHD zullen dan ook getoetst moeten worden aan de bijgestelde tabellen. Een dergelijke evaluatie kan binnen het kader van de nieuwe werkgroep gebeuren. Zoals afgesproken in de Overleggroep, zullen de huidige LSVI-tabellen wel blijven gelden gedurende het lopende IHD-proces; ze zullen dus niet voor eind 2012 aangepast worden.

[34] Belang areaal en metapopulatie. Het areaal vormt één van de vier criteria, die geëvalueerd worden om de staat van instandhouding van een Europees beschermd soort of habitat te bepalen²³. In Vlaanderen zijn het verspreidingsgebied en de metapopulaties van veel habitats en soorten sterk versnipperd over kleine en grotere deelgebieden in (en buiten) SBZ. Om ze in een gunstige staat van instandhouding te houden dient het huidige areaal ten minste behouden te blijven. Ook moeten (vaak minder mobiele) soorten verbonden blijven met een metapopulatie. Het voorzien van kwaliteitsvolle verbindingen is dan ook noodzakelijk (zie ook [9]). De Raden vragen daarom aan ANB en INBO om tegen eind 2012 na te gaan of: (1) de S-IHD het behoud van het areaal van Europees beschermd soorten en habitats (incl. de kensoorten) voldoende verzekeren; en (2) de metapopulatie-criteria voldoende vervat zijn in de S-IHD. Het WTC-rapport heeft dit belang van deze punten ook duidelijk onderstreept²⁴.

[35] Belang grensoverschrijdende samenwerking. Twee van de voorliggende S-IHD dossiers hebben betrekking op gebieden die over de gewestgrenzen heen doorlopen (Zoniënwoud en Kalmthoutse Heide). Dit kan impliceren dat de opmaak, de haalbaarheid en de realisatie van de doelstellingen voor deze grensoverschrijdende gebieden nauw met elkaar samenhangen. Ook voor enkele andere dossiers, die nog aan de Minaraad en de SALV voorgelegd moeten worden, zal dit het geval zijn. Vlaanderen heeft de IHD's en de prioriteiten voor haar grondgebied echter grotendeels afzonderlijk opgesteld, omdat elke (deel)lidstaat zelf verantwoordelijk is voor de uitvoering van de Habitat- en Vogelrichtlijn en zodoende dus zelf de gunstige staat van instandhouding moet garanderen. Niettemin is onderlinge afstemming en samenwerking raadzaam. Theoretisch zou het grensoverschrijdend overleg in principe moeten gebeuren op macrovlak op het niveau van biogeografische regio's. De Minaraad en de SALV wijzen in deze context op het grensoverschrijdend overleg dat Europa recent per biogeografische regio opgestart heeft via een "*Natura 2000 seminar*". Dit is een platform waarop

²² Zie o.a. WTC, 2010. Beoordelingsnota van de wetenschappelijke toetsingscommissie (WTC) in het kader van de S-IHD instrumenten voor de habitat- en Vogelrichtlijn, in opdracht van INBO, p. 16 en 21

²³ Paelinckx, D., Sannen, K., Goethals, V., Louette, G., Rutten, J., Hoffmann, M., 2009. Gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor de habitats en soorten van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn voor Vlaanderen.

²⁴ Zie bv. WTC, 2008. Toetsingsnota van de wetenschappelijke toetsingscommissie (WTC) betreffende de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen, in opdracht van ANB, p. 16

Lidstaten, die binnen eenzelfde biogeografische regio liggen, met elkaar kunnen discussiëren over maatregelen en ervaringen inzake implementatie. Er wordt ook een *online* consultatiegroep opgezet. Een eerste pilootproces vindt plaats in Helsinki in de lente van 2012 voor het Boreaal gebied. Eind 2012 volgt dan een gelijkaardig proces in Nederland voor de Atlantische regio, waar Vlaanderen toe behoort (op Voeren na)²⁵.

In het S-IHD rapport van het Zoniënwoud verwijst men in de beschrijving van de maatschappelijke context naar de 'Structuurvisie Zoniënwoud'²⁶. Dit betreft een gemeenschappelijk project van de drie terreinbeheerders (Vlaams Gewest-Agentschap Natuur en Bos, Brussels Hoofdstedelijk - Afdeling Natuur Water en Bos, Waals Gewest- Division Nature, Eau en Forêts). Met dit project wil men een overkoepelende visie uitwerken voor het gehele Zoniënwoud. Dit moet het mogelijk maken om onderlinge afspraken te maken rond o.a. recreatie en ecologie. Ook in het S-IHD rapport van de Kalmthoutse Heide wordt verwezen naar gewestoverschrijdende initiatieven. Bij de beschrijvingen van de doelstellingen voor het gebied vermeld men expliciet dat er vanuit landschapsecologisch perspectief rekening gehouden moet worden met het aansluitend natuurgebied aan de Nederlandse zijde. In Vlaanderen zal dan ook vooral sterk ingezet worden op habitats waarvoor de kansen in Nederland veel kleiner zijn²⁷. Voor het Nederlandse deel zijn reeds IHD's opgemaakt, waardoor complementaire afstemming mogelijk is. Bij het bepalen van de prioriteiten werd hiermee ook rekening gehouden, temeer daar er een aantal gemeenschappelijke knelpunten zijn (bv. inzake waterhuishouding).

De Minaraad en de SALV ondersteunen deze noodzakelijke gewestoverschrijdende initiatieven en wil het belang van een constructieve samenwerking extra benadrukken. In de toekomst zullen blijvende inspanningen in deze context nodig zijn om de IHD's succesvol te realiseren tegen de achtergrond van vaak complexe uitgangssituaties op ecologisch en maatschappelijk vlak. De Raden bevelen aan om in toekomstige IHD-documenten in een apart deel aandacht te besteden aan de grensoverschrijdende aanpak en visies. Op die manier worden de inspanningen en knelpunten voor de partners duidelijker in beeld gebracht (ook naar Europa toe).

[36] Belang duidelijkheid implementatietraject. Heel wat punten, zowel algemene als gebiedsspecifieke aandachts- en discussiepunten, zijn gelinkt aan de onduidelijkheid die bestaat over de manier waarop de geformuleerde doelstellingen zullen geïmplementeerd worden. De Raden pleiten er dan ook voor dat er snel antwoord wordt gegeven op de vraag op welke manier het beheer in bestaande natuur- en bosgebieden zal geoptimaliseerd worden. Zo moet het principe 'sterkste schouders dragen de zwaarste lasten', dat ANB zelf geïntroduceerd heeft, meer duidelijkheid krijgen. De beste manier om dit te vertalen is het opstellen van een implementatie- of uitvoeringsplan per SBZ-gebied. Een dergelijk plan moet ook duidelijkheid geven op welke manier rekening wordt gehouden met de vereisten op economisch en sociaal gebied (cf. punt 24 van de intentieverklaring), met name rond instrumentarium, flankerend beleid en fasering en duidelijkheid over de financiering van het plan.

²⁵ Zie Eurosite, 2011. Eurosite and the new EU biogeographical seminars process for Natura 2000 site Management. Euro-Site-Manager special edition Oktober 2011; en verslag ANB over bezoek Europese Commissie aan Vlaamse Overleggroep op 12-10-2011

²⁶ ANB, 2011. Rapport 09 – Instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones - BE2400008 Zoniënwoud, p. 44 e.v.

²⁷ Zie bijlage 2 bij het Besluit van de Vlaamse Regering over dit gebied